33STE JAARGANG | VASTEN | MAART 2023

Paul*lus*

INHOUD

Bezinning — VOORWOORD 3

Terug naar de kern — PASTORAAL 4

Intrigant nekt prior — GESCHIEDENIS 6

Dispuut in crypte — EVENEMENTEN 9

Stille Jozef — RELIGIE 10

Rozenkransmysterie — EVENEMENTEN 12

Witzwart in Bornem — ERFGOED 13

Kriebelend erfgoed — EVENEMENTEN 15

Warmte en licht — PAROCHIE 16

Smullen in de vasten — MUZIEK 18

'God is niets' — THEOLOGIE 22

Drieluik? 50 cent — ERFGOED 24

Miniatuurtjes — DIGITAAL 26

Sint-Paulus binnen de muren — SINT-PAULUSVRIENDEN 30

Agenda 34

Foto op de omslag: Armand Storck

BEZINNING

De wereld staat in brand: in Chili letterlijk, in Turkije sterven duizenden onder het puin, in de Donbas blijven Slavische broeders elkaar uitmoorden. Een misviering en de vasten lossen dat niet op, maar ze doen wel deugd. Een vastenperiode van bezinning.

De vasten komt eraan en hij laat zich, zoals dat de laatste jaren steeds het geval is, opnieuw aftroeven door de 'tournée minérale'. Hoewel, het is niet altijd belangrijk de eerste te zijn, zoals op het WK veldrijden, wel de beste. De christelijke vastenperiode heeft overigens héél wat meer om het lijf dan een tijdelijke alcoholstop. De 40-dagentijd is niet zozeer een periode van drooglegging, veeleer van bezinning. U leest er meer over in de pastorale bijdrage van Didier Croonenberghs.

Onze pastoor pent die tussen preken, vespers, parochieraden en cream teas met bisschop Bonny in. Dat is niet onrespectvol bedoeld, integendeel. De drukke agenda van Didier - dominicanen hebben het altijd druk, lees maar het verhaal van 'spion' Ophovius - is er niet rustiger op geworden, na zijn verkiezing einde december tot provinciaal, chef van de dominicanen van de Bene(lux). Desondanks vindt hij de tijd om zijn inzichten over de vasten met ons te delen en vooral: hij blijft in functie als onze pastoor.

Tegen de tijd dat u dit leest, komt een einde aan de zelfopgelegde sluiting van onze kerk voor toeristisch bezoek. De deuren waren dicht – behalve voor de liturgie - om energie te besparen en dat was nodig, zo vertelt Paul Bistiaux, voorzitter van de kerkraad. Maar eens de krokussen tevoorschijn komen, barst Sint-Paulus weer van energie en volgt het ene evenement het andere op, met hoogtepunten als de Vijfde van Beethoven en een Rozenkransdetective, maar ook Krokuskriebels. Daarover ook meer in dit nummer.

Verder wordt u ingewijd in de mystiek van Meister Eckhart en de avonturen van de dominicanen in Bornem. De organisatie van een quiz in de crypte einde maart is een absolute primeur voor Sint-Paulus. Naast het buurtfeest in juni, de pannenkoeken van Lichtmis, de maaltijd op kerstavond - en ik vergeet er nog een boel - allemaal activiteiten die Sint-Paulus verbinden met de mensen uit de buurt en verder. Al zijn er ook gelovigen die speciaal komen voor de preken van de dominicanen, 'want daar leert ge nog wat van, meer dan van pastoors die vooral zichzelf graag horen', aldus een nieuwe aanwinst in onze misgangers.

Last but not least vindt u achteraan het jaaroverzicht van de Sint-Paulusvrienden, het vroegere jaarboek dat nu geïntegreerd is in Paullus.

Het muziekprogramma van het voorjaar oogt traditioneel indrukwekkend en dat is vooral het werk van onze muziekdirecteur Bart Rodyns. Tot september draait de creativiteit en inzet van alle Paulus-sympathisanten op volle toeren, daarna volgt een ander verhaal. In het najaar staat de start van de buitenrestauratie gepland en voorlopig hebben we nog geen duidelijk beeld van de mogelijkheden en/of beperkingen die zich aandienen. Gelovigen en toeristen blijven hoe dan ook welkom.

Alles komt goed. Veel leesplezier.

Guido Meeussen
hoofdredacteur

Vasten hoeft geen beproeving te zijn

TERUG NAAR DE KERN

Wie met de vastentijd denkt aan beproeving, frustratie en droogte, heeft het niet goed begrepen. Het is vooral een terugkeer naar de essentie, een tijd om onszelf te voeden.

Er is iets in de geschiedenis van het christendom dat mij altijd heeft geïntrigeerd. Ik zou dit willen formuleren in een eenvoudige vraag: 'Hoe komt het dat een idee, wat het ook is, vaak het tegenovergestelde oplevert van het beoogde effect'? Hoe komt het bijvoorbeeld dat door de ontwikkeling van het christendom beschavingen zijn ontstaan die vaak het tegenovergestelde zijn van wat we in de Bijbel lezen? Dit is de vraag die Jacques Ellul stelt in «*La subversion du christianisme*».

Hoe komt het dat de buitengewone weg van de vrijheid die Jezus ons in het Evangelie voorstelt vaak is omheind door extreem moralisme? De lijst van deze voorbeelden is lang, veel te lang. Want het is een typisch menselijk gegeven dat door de geschiedenis heen loopt. De vastentijd vormt geen uitzondering op deze tegenstelling.

Ik weet niet waarom de vastentijd vooral gelijkgesteld wordt met versterving en verdriet. Vaak als synoniem gezien wordt van zelfverloochening, droogte, ontbering, soberheid. Opnieuw hebben we het tegenovergestelde van het oorspronkelijke idee geproduceerd. Want we mogen ons niet onthouden van het wezenlijke, van het delen van gebed en vasten.

Drie manieren om van het leven te genieten zonder het te verslinden. Zoveel manieren om de ander te proeven zonder zichzelf te consumeren. Vasten is essentieel, omdat je elke dag het gemis moet temmen. Geven is essentieel, want het leven is slechts zo goed als de hoeveelheid dingen die je geeft. Bidden is essentieel: het helpt ons te ontdekken dat we afhankelijk zijn.

De vastentijd nodigt ons niet uit tot droogte, tot een frustratie die onze prikkels alleen maar vergroot. Maar de vasten dient om te ontdekken dat onze persoonlijke vervulling gecreëerd wordt door afstand te nemen, een weigering van het volledige en het alles tegelijk, een weigering die niet moraliserend is.

De vastentijd is dus geen tijd van beproeving waarin we ons moeten bewijzen. Alsof we onszelf moeten bewijzen om de vreugde van Pasen waardig te zijn! Vasten is veel meer een terugkeer naar het wezenlijke. We mogen onszelf het essentiële niet onthouden. De vastentijd is geen quarantaine. Maar hij biedt ons 40 dagen van volheid, van vruchtbaarheid, van zegen om ons te leiden naar de overvloed van Pasen. Zoals elk jaar worden we uitgenodigd om deze tijd van zegen te herontdekken. Een tijd waarin ik wens dat we de tijd nemen om onszelf te voeden in het geheim van onze innerlijkheid.

De vastentijd biedt ons verschillende wegen, gebed, jeugd en aalmoezen. Dit lijkt op het eerste gezicht misschien heel vroom. Dit zijn geen wegen van ontbering, maar wegen die ons in staat stellen onze behoefte om te zetten in verlangen. Paden die ons de smaak van het leven en de tijd op een andere manier laten proeven.

Daarom wens ik je toe dat je zonder enige matiging proeft. De vastentijd is dus niet een tijd waarin we fundamenteel veranderen, waarin we moreel beter worden, maar waarin we onze kijk veranderen, op onszelf en op het leven. Vastentijd : hou je goed vast… aan het essentiële.

Didier Croonenberghs o.p.
pastoor van de Sint-Paulusparochie

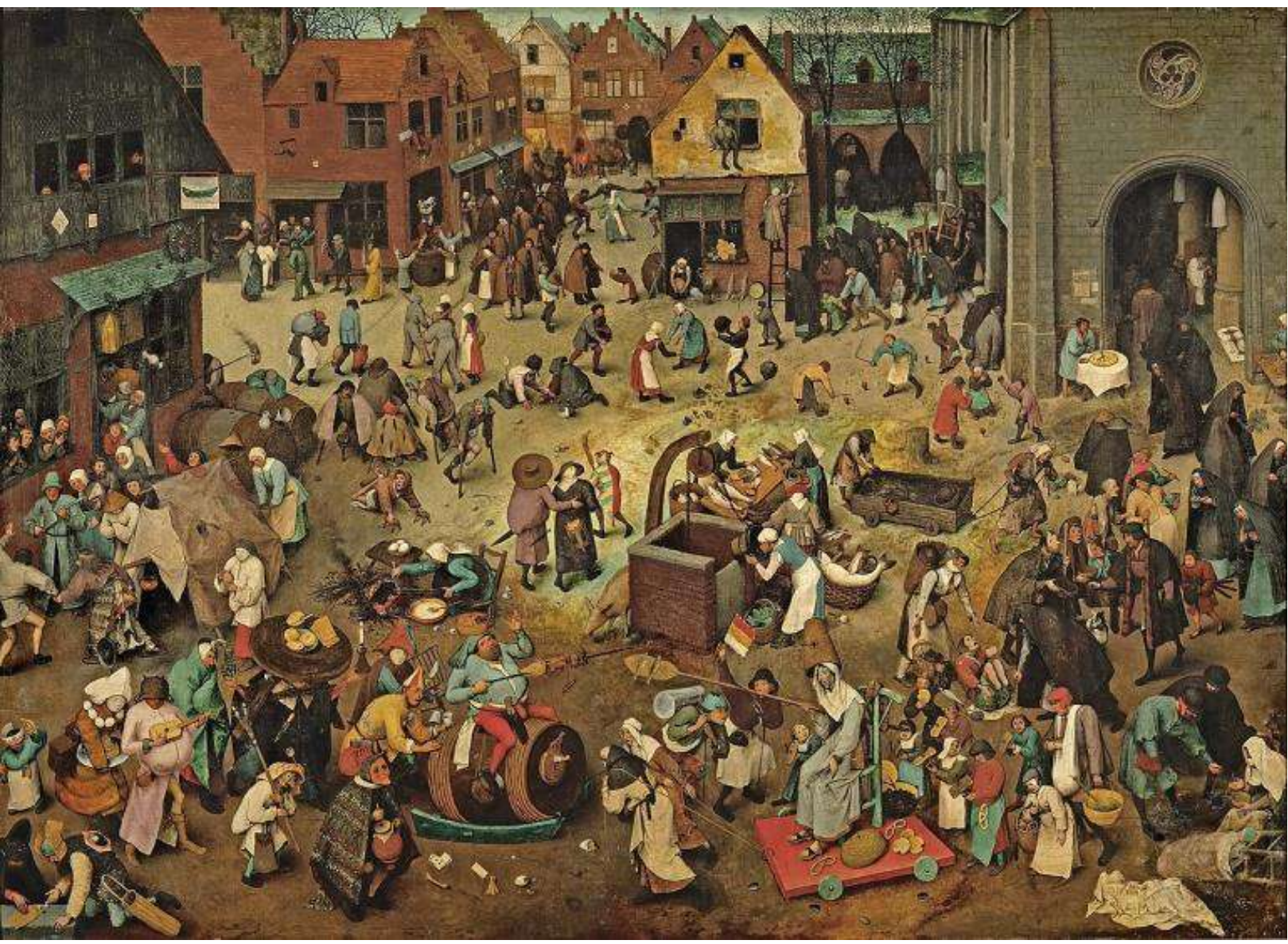

Pieter Bruegel de Oude, Strijd tussen carnaval en Vasten, KHM Wenen, 1559

Ophovius: diplomaat en 'spion' (I)

INTRIGANT NEKT PRIOR

Prior Michael Ophovius (1570–1637) van de Antwerpse dominicanen wordt precies 400 jaar geleden in Heusden gearresteerd op verdenking van omkoperij. In volle oorlogsescalatie tussen de Republiek der Nederlanden en Spanje slaagt een 17de-eeuwse Mata Hari erin om hem na lange maanden vrij te krijgen.

Het spannende verhaal, met Michael Ophovius in de hoofdrol, is voor ons gekleurd door domini-caanse biografen en katholieke schrijvers uit zijn geboortestad 's Hertogenbosch. Als je zijn dos-sier in het protestantse Den Haag leest, dan leer je een andere Michael kennen en kijk je anders naar zijn avontuur, als pion in een schaakspel tussen twee staten.

In 1623 heeft Ophovius een schitterende carrière bij de dominicanen achter de rug. Hij is op dat moment prior van het Antwerpse klooster en tegelijk prefect van de dominicanenmissie in de Noordelijke Nederlanden. Voorheen was hij al provinciaal van de Nederduitse provincie, die een strenge discipline oplegde aan de kloosters onder zijn gezag. Kortom, Ophovius is een BP, een bekende predikheer.

Het Twaalfjarig Bestand eindigt in 1621, land-voogd Albert sterft en koning Filips IV van Spanje, de landvoogdes Isabella in Brussel, noch prins Maurits van Oranje zijn er in de volgende twee jaren in geslaagd om tot een nieuw verdrag te komen. Het is vooral Maurits die tijd probeert te winnen om bondgenoten te vinden. Terwijl de onderhandelingen over vrede nog lange tijd aanslepen en uiteindelijk mislukken, nemen de gewapende conflicten toe. Het is in die tijdsgeest dat de infante Isabella begin 1623 gecontacteerd wordt door een obscure figuur, Godfried van Horne.

EEN FATALE BRIEF

Die van Horne is de bastaardneef van Willem Adriaan van Horne (1567-1625), heer van Kessel, gouverneur van het Staatse vestingstadje Heusden, niet ver van Den Bosch. Godfried lijkt ervan overtuigd dat zijn neef bereid is om Heusden met drie andere plaatsen aan Spanje over te dragen, mits de nodige financiële compensaties en eervolle benoemingen. Isabella gelooft het verhaal, want Godfried beweert een bevestigingsbrief van de gouverneur te bezitten. Godfried Van Horne heeft ook geïnsinueerd dat de prior van de Antwerpse dominicanen de geschikte man is om de omkoping uit te voeren. Michael Ophovius is immers geboren in 's Hertogenbosch en hij kent de streek en de mensen. Isabella schrijft op 6 februari 1623 een instructiebrief aan Michael.

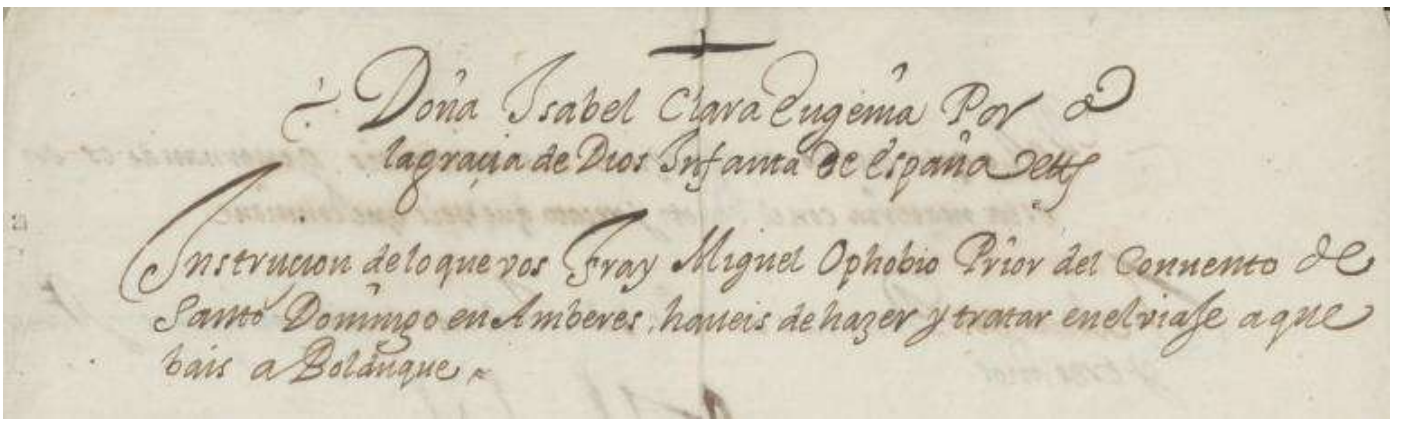
Doña Isabel Clara Eugenia Por
la gracia de Dios Infanta de España etc.
Instrucion de lo que vos Fray Miguel Ophobio Prior del Convento de
Santo Dommgo en Amberes, haueis de hazer y tratar en el viaje a que
bais a Bolduque.

Doña Isabel Clara Eugenia, por la gracia de dios Infante de España etc., Instrucción de lo que vos Fray Miguel Ophobio, Prior del convento de Santo Domingo en Amberes, …[1] Een door de landvoogdes ondertekende brief met deze aanhef leg je niet naast je neer.

Michael Ophovius komt in actie, ondanks de aarzelende toon van Isabella over de ontbrekende bevestiging van de gouverneur van Heusden. Ze schrijft dat Godfried van Horne die bevestiging voor de zekerheid in zijn kleren *heeft verborgen, die (na 14 dagen!) nog steeds niet in* Brussel zijn aangekomen: '*… pero que esta para mayor seguridad la hama escondido dentro de su ropa laqual aun no hama llegado…*'. Bij Isabella noch Michael rinkelen alarmbellen. Dat zal vooral die laatste zuur opbreken. Godfried van Horne fungeerde waarschijnlijk als intrigant in opdracht van Oranje.

In dezelfde periode overlijdt Nicolaas, de oudste broer van Ophovius, in Den Bosch. Michael vraagt een vrijgeleide aan de Staten-Generaal om het sterfhuis te kunnen bezoeken. Kort na dit bezoek reist hij verder naar Heusden, in het bezit van de brief van Isabella. Hij heeft een afspraak met Willem Adriaan van Horne, heer van Kessel, de gouverneur van die plaats. Je kunt je inbeelden dat het gesprek eerst over koetjes en kalfjes gaat, het bittere winterweer. Willem Alexander ontsteekt in woede wanneer hij begrijpt dat Ophovius de overgave van Heusden en andere plaatsen aan Spanje komt vragen en arresteert de dominicaan. In maart 1623 wordt Michael Ophovius van Heusden overgebracht naar de Gevangenpoort in 's-Gravenhage. De brief van Isabella belandt in het gerechtsdossier als bewijsstuk.

VERRAAD EN SPIONAGE

De beschuldigingen zijn niet mals: poging om een gouverneur van de Republiek om te kopen, verraad en spionage. Het wordt Ophovius zeer kwalijk genomen dat hij, als prefect van de dominicaanse missie in de Noordelijke Nederlanden, misbruik van een vrijgeleide heeft gemaakt. De actie van Ophovius hypothekeert dan ook ei zo na die missie. De 'Propaganda Fide', een pauselijk bestuursorgaan dat mee achter de dominicaanse missie staat, is op zijn zachtst gezegd 'not amused' over de politieke actie van de prefect.

De infante Isabella in Brussel verneemt de arrestatie van Ophovius en realiseert zich dat zij in de val is getrapt, die haar door Godfried van Horne is gespannen.

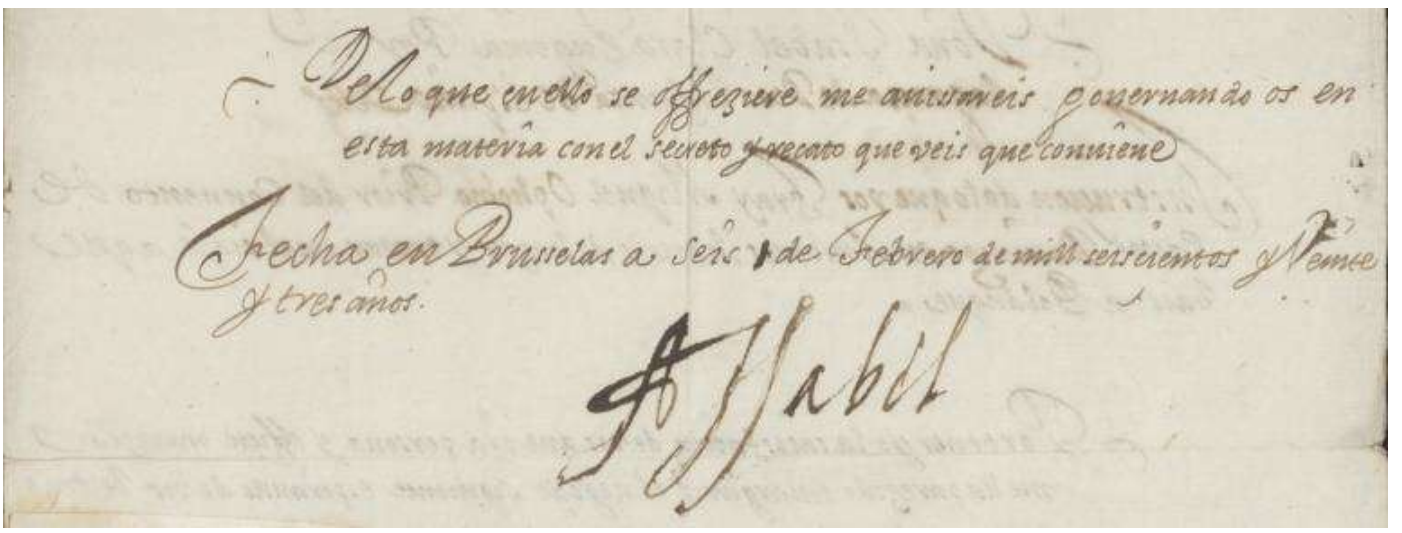
De lo que en ella se offreziere me auisareis gouernandos en
esta materia con el secreto y recato que veis que conuiene
Fecha en Brusselas a seis de Febrero de mill seiscientos y Veinte
y tres años.
Yo Isabel

Gouverneurshuis in Heusden - foto M.M. Minderhoud

Godfried wordt prompt in de kerkers van het kasteel van Vilvoorde opgesloten, zijn verdere lot is onbekend. Isabella start onmiddellijk een campagne om Ophovius vrij te krijgen en wendt zich tot koning James I van Engeland (1566-1625) en Bertholda van Swieten T'Serclaes (1566-1647), die sinds 1621, als diplomate van prins Maurits van Oranje, in Den Haag en Brussel bemiddelt tussen de Nederlandse Republiek en Spanje.

De rol van James is snel uitgespeeld. De Staten-Generaal appreciëren de druk van de Engelse vorst niet en noteren droog in hun resolutie 906 van 9 mei 1623: 'Ambassadeur Carleton verzoekt in een mondelinge en schriftelijke propositie genade en vrijlating voor de prior van de dominicanen te Antwerpen, Ophoven, die in Den Haag gevangen zit. Wij verklaren dat ons streven altijd is, Z.M. tevreden te stellen. Dit is echter een buitengewone zaak, waarop wij ons moeten beraden'. Exit James.

Het is door de brief van een vrouw, de infante Isabella, dat Michael in de gevangenis is beland, een brief van een andere vrouw zal tot zijn vrijheid leiden.

In de volgende Paullus verschijnt deel twee van dit spannende verhaal, met Bertholda van Swieten Tserclaes in de hoofdrol.

Armand Storck

Bronnen

Crimineel dossier Ophovius, Nationaal Archief Nederland, Den Haag

Resolutiën der Staten-Generaal 1576-1630, Nationaal Archief Nederland, Den Haag

M.HELL, Huyghens Instituut, *studie over Bertholda van Swieten T'Serclaes*

L. DUERLOO, *Dynasty and piety, archduke Albert and Habsburg political culture*, uitgeverij Ashgate, London 2012.

E. GACHET, *Lettres inédites de Pierre Paul Rubens*, Brussel 1840.

L.J. ROGIER, *De Mechelse districten in de 17de eeuw*, Amsterdam 1947.

F.V. GOETHALS, *Dictionnaire des familles nobles du royaume de Belgique*, Brussel 1849.

M. GACHARD, *Histoire politique et diplomatique de Pierre-Paul Rubens*, Brussel 1877.

[i] Instructie voor wat u, Michael Ophovius, prior van het dominicanenklooster van Antwerpen, moet doen en hoe u moet handelen tijdens de reis die u zult maken naar 's Hertogenbosch

Gezocht: betweters en wijsneuzen voor quiz

DISPUUT IN CRYPTE

Sint-Paulus organiseert voor de eerste keer een quiz. Hij doet dat voor zijn maatje Sint-Vincentius die al jaren strijd tegen kansarmoede in Antwerpen. Maar gaat het echt wel om een primeur? Een "diepgaande analyse" van 'het Dispuut' van Rubens aan ons Sacramentsaltaar laat ons iets anders vermoeden.

De laatste quizronde is nog maar net begonnen of de bisschoppen Ambrosius en Augustinus vragen een time-out. *De Olijke Mijters* gaan niet akkoord met het antwoord op de vraag uit de vorige ronde: 'Wie van de vier kerkvaders is de populairste?'

Volgens een peiling onder de vrouwelijke kloosterordes is dat Hiëronymus. Ze vallen als een blok voor zijn gewaagde look in kardinaalrood. *De Lieveheersbeestjes* met Hieronymus en Gregorius in zijn zwart benedictijnenhabijt zijn er niet helemaal gerust op. Ze wachten nagelbijtend af. Gregorius heeft die van zijn linker wijsvinger al helemaal afgeknabbeld.

De quizmasters Paulus en Vincentius – eerlijk gezegd zijn we niet zeker wie die naakte man is - halen er Luther en Calvijn bij. Die raken er ook niet uit: de peiling is niet terug te vinden want, buiten het feit dat er toen nog geen internet was, is er in de crypte geen GSM-signaal. En in het enige boek dat ze kennen, de Bijbel, wordt geen enkele van de vier vermeld.

De andere ploegen - *de tintelende tiara's*, *de kronkelende koormantels*, *de huppelende habijten* en *de neuriënde novicen* – hebben het opgegeven. Ze hangen achteraan aan de toog, maar veel drinken en eten krijgen ze niet. Er is nog één koekje over dat niemand durft te pakken. De 'vliegende' bediening heeft het te druk met perkamenten spiekbriefjes rond te strooien.

Hoe zou dit aflopen? Kom dan op vrijdag op 24 maart om 19u naar Sint-Paulus met een ploeg van maximum zes personen. Deelname kost 30 euro. Schrijf u in via info@sintpaulusantwerpen en we contacteren u met de betaalinstructies. De volledige opbrengst gaat naar de werking van Sint-Vincentius. En vreest niet: er komen maar een paar vragen over Paulus & consoorten.

Caroline De Wever

'Voedstervader' tegen wil en dank

STILLE JOZEF

In de evangelies en vooral in de devotie die daarna ontstaat, straalt Maria als een religieuze prima donna. De bescheiden Jozef blijft stilletjes op de achtergrond. Zijn verering komt pas eeuwen later op gang al heeft hij vandaag een stapje voor op alle andere heiligen. Behalve op zijn vrouw.

Hebt u ooit al een 'voedstervader' ontmoet? Ik evenmin. Het betekent zoiets als 'pleegvader'. Pleegouders ontfermen – een mooie term uit de liturgie die we wél kennen – zich over verstoten kinderen, jongeren die hun draai niet meer vinden bij hun biologische ouders, op het verkeerde pad zijn geraakt. Niet echt een beeld dat bij Jezus past. Pleegvader zijn is geen eenvoudige taak, je wordt het ook niet zomaar, je wordt grondig gescreend, je moet pedagogische adelbrieven kunnen voorleggen. Kortom: aan een pleegvader worden de facto hogere eisen gesteld dan aan een biologische vader. Daar komt nog eens bij dat onze voedstervader moest opdraven om een ongehuwde zwangere vrouw uit de wind te zetten.

Met deze gedachten in het achterhoofd, kijk je heel anders naar de 'voedstervader' van Jezus. Hij liep er niet voor spek en bonen bij, hij kreeg de zware opdracht om een toekomstige beeldenstormer – figuurlijk dan – een goede opvoeding te bezorgen. Samen met zijn vrouw Maria. Pleegvader word je normaal van een kind dat al geboren is, niet zo bij Jozef. Hij werd al 'geselecteerd' nog voor Jezus in de kribbe lag. Hoe dat precies in zijn werk ging, is onduidelijk. Mattheüs en Lucas – de enigen die Jozef vermelden tijdens de kinderjaren van Jezus – maken ons op dat vlak niet veel wijzer. Via een datingsite heeft Maria Jozef niet leren kennen, liefde op het eerste gezicht was het evenmin - daar stak de Heilige Geest een stokje voor - het was een gearrangeerd huwelijk, wat in die tijden gebruikelijk was.

Foto: Art in Flanders - Hugo Maertens

Maar de manier waarop was wel eerder uitzonderlijk. Het zijn de zogenaamde apocriefe evangeliën die ons daar meer over vertellen. Volgens één bron was Jozef een weduwnaar met meerdere kinderen – Jezus zou dan halfbroers en geen broers hebben gehad – volgens een andere een kinderloze weduwnaar. Nog een andere heeft het over een hoogbejaarde, ongehuwde man.

Weduwnaar

Het proto-evangelie van Jakobus (ca. 150?) beschrijft het leven van Maria van bij haar geboorte tot de geboorte van Jezus. Voor Maria, die als kind is opgegroeid in de tempel, moest een echtgenoot gevonden worden. De priesters gaan die zoeken onder weduwnaars. Eens alle kandidaten zijn afgewezen, begint als bij wonder de *staf* van Jozef te bloeien (later een dankbaar iconologisch thema), hij is dus de aangewezene. In de zogeheten 'Geschiedenis van Jozef de timmerman' (ca 400?) is Jozef weduwnaar, maar ook priester en timmerman die door *lottrekking* wordt aangeduid als echtgenoot van Maria.

Net zoals Maria door God uitverkoren was om zijn Zoon op aarde te brengen, was Jozef dus uitverkoren om Maria tot vrouw te nemen en haar zoon mee op te voeden. Toch verdwijnt Jozef met de start van het openbaar leven van Jezus zo goed als volledig uit beeld. Naast het Kruis staan zijn moeder en zijn leerling Johannes, die daarna zorg zal dragen voor haar. Van Jozef geen spoor. Dat hij op dat ogenblik al overleden was, lijkt het meest aannemelijke scenario. Maar ook in de eeuwen daarna is het – buiten enkele apocriefe verhalen – erg stil rond de bescheiden voedstervader.

Wanneer de devotie voor Sint-Jozef in onze contreien op gang kwam, is onzeker. Het staat wel vast dat de oosterse kerk hem in een veel vroeger stadium vereerde. Dankzij de bedelorden komt er bij ons ook meer aandacht voor Jozef. Het was paus Sixtus IV (+1448), ooit een franciscaan, die Jozefs feest op de heiligenkalender plaatste. Maar het is pas in 1846 dat zijn feestdag in heel de Kerk wordt gevierd, een jaar later roept Pius IX hem uit tot patroon van de universele kerk. De ultieme bekroning (rehabilitatie?) volgt in 1962, wanneer Johannes XXIII in de Romeinse canon de naam van Jozef toevoegt na die van Maria, maar voor die van alle andere heiligen.

Vaderdag

Vandaag is de heilige Jozef onlosmakelijk verbonden met vaderdag. Ook hier komt hij weer op de tweede plaats, achter Maria: eerst was er moederdag, dan pas vaderdag. De meeste landen vieren vader op de 3de zondag van juni, in ons land en in Oostenrijk is dat op de 2de zondag van juni. Behalve dan in Antwerpen. Net als moederdag, valt vaderdag bij de sinjoren op een andere datum. Dat is op 19 maart, het feest van Jozef Voedstervader. Niet onlogisch, toch?

Eigen foto

Twee uitsmijters. Tot 1953 werd die dag ook de eerste grote klassieker van het seizoen gereden, Milaan-San Remo, vandaar ook de bijnaam 'Sint-Jozefsklassieker'. Om commerciële (tv) redenen werd hij dan verplaatst naar de zaterdag vlak voor of na 19 maart. Sinds 1955 staat *Jozef de Werkman* op 1 mei op de heiligenkalender. Een vergeefse poging van de Kerk om het communisme te counteren. Die katholieke feestdag is nooit uit de schaduw van de 19de maart geraakt, laat staan uit de schaduw van de Internationale.

Guido Meeussen

Bronnen: heiligen.net; kerknet.be; het Nieuwe Testament

Het verhaal van Caravaggio en Sint-Paulus

ROZENKRANSMYSTERIE

Op 1 mei 2023 kunt u in de Sint-Pauluskerk weer een uniek evenement meemaken. Drie schitterende musici en twee vertellers nemen u mee in een wervelend muzikaal verhaal over de Rozenkransmadonna van onze kerk. Archieven openden zich na bijna 250 jaar en gaven hun geheimen prijs.

Onze reis loopt tussen legende en werkelijkheid, van Elba langs het kleine Caravaggio, naar Rome, Napels, Aix, Amsterdam en Antwerpen. We eindigen als vanzelf in Wenen. We reizen niet in stilte van de vroege 17de naar de late 18de eeuw, maar doen dat onder het genot van klanken uit die tweehonderd jaar geschiedenis, met muziek van verrassende componisten.

Schilders Michelangelo di Merisi (Caravaggio), Louis Finson, Pieter Paul Rubens en keizer Jozef II zijn de protagonisten. Enkele van hen komen tijdens de muzikale vertelling hun daden verduidelijken of verdedigen, maar een proces van Jozef wordt het zeker niet.

Voor geen geld ter wereld wilden de Antwerpse dominicanen in de 17de eeuw afstand doen van de Madonna van de Rozenkrans van Michelangelo Merisi da Caravaggio, aan het Maria-altaar van Sint-Paulus. Door onderzoek van de Brusselse archieven van het Oostenrijkse bewind weten we nu waarom ze het wel deden in de 18de eeuw en komen er verrassende en nieuwe inzichten naar boven.

U wilt deze lezing voor geen geld ter wereld missen en het is nog goed besteed ook. Met de aankoop van een ticket steunt u de Rozenkranskapel met de organisatie van de altijd speciale viering van 15 augustus.

Armand Storck

PRAKTISCH

Maandag 1 mei 2023 om 15u in de Sint-Pauluskerk Antwerpen, ingang langs de Sint-Paulusstraat. Deuren om 14u15.

Organisatie van dit benefietevenement door de Broederschap van O.L.V. van de H. Rozenkrans in Sint-Paulus.

Muziek: Sarah van Mol, sopraan - Wim Becu, trombone - Bart Rodyns, orgel. Lezing door Armand Storck (script), personages door Guido Meeussen, in een regie van Caroline De Wever. De lezing duurt ongeveer twee uur, inclusief pauze. Tijdens de pauze kunt u tegen democratische prijzen een drankje nuttigen in de Lourdestuin of in de crypte, afhankelijk van het weer.

Tickets: 18 euro in voorverkoop, 20 euro de dag zelf aan de kassa. Reservatie en betaling door storting op naam van P.C. Sint-Paulus' op rekeningnummer BE17 4099 6012 3121

Vermelding: 'Lezing 1 mei, uw naam, aantal personen en e-mailadres' (we zenden u een bevestiging per e-mail).

U kunt steeds hulp vragen per e-mail aan: info@sintpaulusantwerpen.be

Van dominicanen naar cisterciënzers

WITZWART IN BORNEM

Pedro Coloma, baron van Bornem, liet in 1603 een klooster bouwen ter ere van het reliek van het Heilig Kruis. Het gebouw stond jarenlang leeg tot enkele gevluchte Engelse dominicanen er hun klooster van maakten. Later namen de cisterciënzers de fakkel over.

Na drie eeuwen dominicaanse aanwezigheid in Engeland wordt de Engelse kerk onder Hendrik VIII een staatszaak. Kloosterlingen gaan massaal in ballingschap naar Ierland en Schotland of het Europese vasteland. In onze contreien genieten ze de steun van de aartshertogen Albrecht en Isabella. Philip Howard (°Londen 1629) kon er ook van profiteren.

Howard maakt in 1641 met zijn grootvader een reis naar het continent. De jonge Howard is katholiek, zijn grootvader heeft zich tot de anglicaanse kerk bekeerd. Reizend door Italië besluit de 16-jarige Howard dominicaan te worden. In Cremona ontvangt hij het kloosterhabijt en krijgt de kloosternaam Thomas.

Drie jaar later start Thomas een zoektocht naar een geschikte plaats voor een klooster. Hij kiest voor Bornem, waarom is niet duidelijk. Howard verwelkomt er medebroeders uit Engeland en wordt prior van het klooster (1658). Een paar jaar later sticht hij een bijkomend klooster in Vilvoorde voor Engelse juffrouwen die dominicanes willen worden.

Net zoals de Antwerpse dominicanen op missie gaan in Holland, stuurt Bornem missionarissen uit naar Engeland. In 1661 vertrekt de eerste naar Londen. Thomas Howard wordt voor zijn inzet in 1679 kardinaal benoemd in de Antwerpse kathedraal. Hij sterft in 1694 en wordt begraven in de Santa Maria sopra Minerva in Rome.

NJET VAN ANTWERPEN

Wanneer de dominicanen voor hun veiligheid een vluchthuis (refuge) zoeken in de stad, kloppen ze aan bij hun Antwerpse medebroeders. Ze vragen een huis met tuin op de site van het klooster en het gebruik van het hoogkoor van de Sint-Pauluskerk tijdens hun diensten. Dit wordt niet toegestaan.

Dominicanen van Bornem stichten dan in Leuven het Sint-Thomascollege, waar theologie en filosofie onderwezen wordt. Een rijke bibliotheek was noodzakelijk om studie mogelijk te maken. Lange tijd vermoedde men dat het klooster het gebedenboek van de onthoofde Mary Stuart in haar bezit had, een handschrift met 34 miniaturen. Bij nader onderzoek bleek dit toe te behoren aan prinses Mary, de latere Bloody Mary. Op zijn hoogtepunt telt het college meer dan 150 studenten.

Vanaf het einde van de 17de eeuw gaat het bergaf met het klooster van Bornem. In 1794 wordt een aantal gevluchte paters in Londen opgevangen, zij vestigen zich uiteindelijk in Leicester en noemen hun klooster het "Holy Cross-klooster", refererend naar vroegere klooster in Bornem. De reliek van het H. Kruis verhuist mee naar Leicester.

In 1833 huren de cisterciënzers (ook in wit-zwart gekleed), in 1797 uit hun abdij in Hemiksem verdreven, het klooster van Bornem en de omliggende gronden. Het klooster verandert in een abdij. Door de vergrijzing en het gebrek aan nieuwe intredingen wordt de abdij in 2017 verkocht aan de gemeente, die een grondige restauratie startte.

SINT-PAULUSVRIENDEN

Op dinsdag 13 december konden we met een dozijn Sint-Paulusvrienden en broeders Dries en Anton de gerestaureerde site ontdekken. De restauratie van het klooster is na 5 jaar zo goed als klaar. De bibliotheek is het paradepaardje van het klooster.

De kerk blijft dienst doen als parochiekerk, de prachtig gerestaureerde pandgangen geven toegang tot de refter, kapittelzaal en de Sint-Thomaskapel. Is er een betere ruimte voor Anton Milh, pas gewijd priester om hier de mis op te dragen, bijgestaan door broeder Dries? We ronden af met een abdijbier en een stuk appeltaart.

Op www.deabijdijvanbornem.be vind je alle info als je zelf op ontdekking wilt.

Walter Geluyckens

Krokus en de zoo van Sint-Paulus

KRIEBELEND ERFGOED

Binnenkort start de krokusvakantie. Dat is vooral goed nieuws voor kinderen en hun ouders of grootouders, die met hen van de vrije dagen kunnen genieten. Stop allemaal je smartphone thuis in een schuif of wasmand en trek erop uit!

De Gezinsbond organiseert weer 'krokuskriebels' tijdens die week vakantie en biedt op 90 locaties in Vlaanderen en Brussel activiteiten op maat van kinderen tot 14 jaar. Doelgroep dit jaar zijn gezinnen, ouders, grootouders met kinderen (zonder of met beperking). Families met kinderen met een beperking weten niet altijd of ze welkom zijn in het museum. Ook praktische drempels zoals bereikbaarheid, toegankelijkheid en infrastructuur zorgen voor terughoudendheid. Op de website van de Gezinsbond wordt daarom als focus de toegankelijkheid en het aanbod per locatie aangeduid.

De deelnemers zijn vooral musea, maar in Antwerpen springt de Sint-Pauluskerk er uit als actieve katholieke kerk, waar veel te beleven valt voor kinderen. Dat heeft ze te danken aan de dominicanen. Tijdens haar zwangerschap droomde de mama van de heilige Dominicus dat ze een kind zou baren, dat als een hond de wereld zou rondrennen om die te verlichten. Kunstenaars hebben de legende van het hondje vertaald in schilderijen en beeldhouwwerk in dominicanenkerken, zo ook in die van Antwerpen, Sint-Paulus. De kunstwerken zijn meestal gemaakt in de baroktijd, daarom dragen de hondjes een fakkel. Zaklampen en smartphonelampjes bestonden toen immers nog niet.

Kerkelijke dierentuin

De Sint-Paulusvrienden hebben een zoektocht gemaakt naar tien van de hondjes in de kerk. Omdat Sint-Paulus meer dieren herbergt dan een gemiddelde dierentuin, hebben ze tegelijk ook een speurtocht naar de leeuwen uitgewerkt. Die laatste is een aanrader voor de iets oudere kinderen, aan wie de vrijwilligers met plezier de afgebeten vinger van een marmeren engel zullen tonen, als slachtoffer van een nachtelijke leeuwenaanval.

Voor iedereen staan er zes grote foto's opgesteld in het hoogkoor. Het zijn detailfoto's die duidelijk een fragment laten zien van het koorgestoelte. De foto's nemen kinderen en volwassenen mee in de wonderbaarlijke verborgen wereld van de lambriseringen. Door de toelichting van de vrijwilligers ontdekken de bezoekers op die manier hoe kunstenaars Bijbelse en andere religieuze verhalen omzetten naar afbeeldingen in de kerk.

Armand Storck

Praktisch:

Tijdens de krokusvakantie, van zaterdag 18 tot zondag 26 februari, is de Sint-Pauluskerk elke dag geopend voor bezoek, van 14u tot 17u.

De ingang bevindt zich aan de Sint-Paulusstraat.

Ouders, grootouders en andere begeleiders van kinderen genieten van het groepstarief van 3 euro per ticket. Bezoekers tot 18 mogen altijd gratis binnen. Kijk nog even op de website voor alle verdere praktische info:

https://www.sintpaulusantwerpen.be/plan-uw-bezoek/praktische-info/praktische-info/

Kerken kreunen onder dure energie

WARMTE EN LICHT

Meer dan ooit zullen onze kerken menselijke warmte en spiritueel licht moeten uitdragen. Want de materiële versies van die twee sleuteltermen uit het christelijk geloof – warmte en licht – worden stilaan onbetaalbaar. De dure energie treft niet alleen bedrijven en particulieren, maar ook de kerken.

Het heeft in sommige parochies geleid tot drastische ingrepen, ook in Sint-Paulus. Zo bleef onze kerk gesloten voor toeristisch bezoek in de periode tussen kerst en krokus en werden verschillende eucharistievieringen in de crypte gehouden. Overigens is zo'n viering in de crypte best gezellig, zo ervaarden we met Lichtmis.

De thermostaat in de kerk werd van 14 naar 12 graden gedraaid. De verwarming nog lager zetten, was geen optie: dat zou een gevaar kunnen betekenen voor het historisch erfgoed. Zo is de kans op schimmelvorming reëel als het kouder wordt in de kerk. Maar dat er iets moest gebeuren, is voor Paul Bistiaux, voorzitter van de kerkraad, duidelijk.

Verdubbeling

'Onze gasfactuur is vorig jaar meer dan verdubbeld tot ruim 47.000 euro, voor elektriciteit betaalden we 60 procent meer (tot circa 23.000 euro)', aldus penningmeester Patrick Caris. Dat zijn inderdaad hallucinante rekeningen voor een 'bedrijf' zonder een verdienmodel.

Maar hoe komt het dan dat de vier andere grote historische kerken van Antwerpen (MKA) wél open bleven in januari?.

Bistiaux: 'Dat moet iedereen zelf beslissen. Wij vonden het sop de kool niet waard, omdat januari en februari voor het toeristisch bezoek toch zwakke maanden zijn en de inkomsten (*tickets betaald door bezoekers buiten de liturgie, red*) erg mager. Let wel: voor de liturgie is de kerk altijd open gebleven'. Zij het twee graden frisser.

Particulieren ontvangen een subsidie van de overheid, de kerkfabrieken niet. 'We hebben er ook niet naar gevraagd', aldus Bistiaux. Wel vroeg de kerkfabriek aan zijn architecten om grondig te kijken naar alternatieve vormen van energie, 'maar die realiseren zou te ingrijpend en weinig zinvol zijn', zegt Bistiaux.

Zonnepanelen op het dak van een historische kerk zijn inderdaad geen optie en warmtepompen werken uitstekend maar ze installeren in een bestaand gebouw is een haast onmogelijke zaak.

Beurtrol

Om niet te veel aan navelstaarderij te doen, vroegen we ook aan de vier andere Monumentale Kerken van Antwerpen hoe zij de energiecrisis aanpakken. Helaas kregen we daarop geen reactie. Over de pastorale eenheid H. Maria Magdalena Mortsel-Edegem hebben we dankzij de voorzitter van de Sint-Paulusvrienden, wel info.

In hun 'Winterplan voor de kerken' wordt de vinger op de wonde gelegd: 'De slechtst geïsoleerde gebouwen in onze gemeenten zijn onze kerken'. En dit voorbeeld uit de pastorale eenheid zegt alles: 'Voor sommige kerken zou het in putje winter 2000 euro extra kosten om ze voldoende te verwarmen voor één dienst'.

Daarom voerde de pastorale eenheid een beurtrol in, schafte ze tot einde februari één dienst per maand af in zes van de kerken en voerde ze overal een stevige verlaging van de temperatuur door: net als in Sint-Paulus tot 12 graden. Doopsels en uitvaarten verhuisden naar de minst energieverslindende kerk.

Gelukkig is de winter (tot nog toe) zachter geweest dan gevreesd, maar de energiefactuur blijft de komende jaren een belangrijke kopzorg van onze kerken, omdat structurele ingrepen om financiële en erfgoedkundige redenen niet voor de hand liggen. Tijd voor onze grote historische kerken in Antwerpen om samen oplossingen te zoeken?

Guido Meeussen

Programma februari – half april

SMULLEN IN DE VASTEN

Wie 'vasten' zegt, denkt doorgaans aan 'minder' of zelfs 'niet'. Maar dat is buiten de Muziekkapel van Sint-Paulus gerekend. Voor deze vastenperiode presenteren wij u zelfs meer muziek dan gewoonlijk: liefst vijf concerten, grote en kleine. Solisten, koren en onze organist Bart Rodyns toveren tijdens deze 40-dagentijd de mooiste noten tevoorschijn.

FEBRUARI

Viering O.L.V. van Scherpenheuvel met O.L.Vrouwkoor, Bonheiden – koormis

zondag 19 februari, 10u30, kerk

Het gemengd koor van de Onze-Lieve-Vrouwparochie van Bonheiden o.l.v. Annemarie Vanwijnsberghe zakt voor deze gelegenheid af naar Antwerpen. Hun leuze 'Zin in zingen, want daar vloeit alles uit voort' nemen ze ter harte sinds 1974. Samen met onze (gelegenheids)organist Pieter De Vos zullen ze voor een mooie viering van de broederschap van O.L.V. van Scherpenheuvel zorgen, voorgegaan door Anton Milh o.p. Na de mis kan u zoals steeds genieten van een babbel en een drankje.

Kiyotaka Izumi - pianorecital

zondag 19 februari, 15u, 't Schooltje

Het Emmanuel-Durletfonds verwelkomt andermaal de magnifieke pianist Kiyotaka Izumi (°1977). Hij stelt zijn nieuwe cd voor met werken van de 18de-eeuwse Vlaamse klavecinisten J. Boutmy, J.H. Fiocco en J.J. Robson, in de pianoversie van Emmanuel Durlet, uitgevoerd op de 'Blüthner 1911' van Emmanuel Durlet. Daarnaast staan ook M. Ravel, F. Chopin en E. Durlet op het programma.

Praktisch:

- ingang langs de Sint-Paulusstraat
- tickets: 18 euro voor niet-leden, 14 euro voor leden, 16 euro voor 60+ers en 8 euro voor -21-jarigen
- bestellen via emmanuel-durlet.be of storten op de rekening BE35 3200 4363 7037 op naam van het Emmanuel-Durletfonds vzw met vermelding 'Kiyotaka Izumi' en het aantal plaatsen.

MAART

Gregoriaans met Cantabo - koormis

zondag 5 maart, 10u30 – kerk

We zijn nog maar tien dagen ver in de vastentijd, volhouden is de boodschap. Maar mentale steun van het pure gregoriaans, gebracht door Cantabo o.l.v. Werner Truyens, is natuurlijk altijd welkom. Onze organist Bart Rodyns zorgt voor muzikale ondersteuning, onze pastoor Didier Croonenberghs o.p. gaat de viering voor. Nadien krijgt u nog steeds het natje – op de zondagen van de Veertigdagentijd hoeft er niet gevast te worden – maar zonder het bijhorende droogje. Voor een babbel staan de broeders altijd klaar.

Muziek van Emmanuel Durlet met violen - recital

zaterdag 11 maart, 15u, 't Schooltje

De twee 'runner-ups' van de Internationale Vioolwedstrijd Emmanuel Durlet 2021, Roberto Quartararo (Italië) en Gleb Chanyshev-Gladkov (Rusland), laten ons tijdens deze zaterdagmiddag wegdromen met de vioolstukken van Emmanuel Durlet. Pianiste Polina Chernova, echtgenote van Kiyotaka Izumi, begeleidt hen op de 'Blüthner 1911'.

Praktisch:

- ingang langs de Sint-Paulusstraat
- tickets: 18 euro voor niet-leden, 14 euro voor leden, 16 euro voor 60+ers en 8 euro voor -21-jarigen
- bestellen via emmanuel-durlet.be of storten op de rekening BE35 3200 4363 7037 op naam van het Emmanuel-Durletfonds vzw met vermelding Roberto Quartararo' en het aantal plaatsen.

ARTS² van Mons brengt 'Vijfde' van Beethoven – concert

zondag 12 maart, 15u (deuren om 14u30) – kerk

In oktober 2022 was het Orchestre d'Arts² van de Ecole Supérieure des Arts van Mons (Bergen) al eens te gast bij ons. We verwelkomen dit boeiende orkest opnieuw op 12 maart. Deze keer brengen ze de jonge solisten Maria-Valentina Billeci, sopraan en Florent Corbet, tenor mee. Het orkest staat opnieuw o.l.v. Nicolas Krüger, muziekdirecteur en vaste dirigent van het Leipziger Symphonieorchester.Op het programma staan Symfonie in C Hob. I:60 'Il Distratto' van J. Haydn, Duo's uit Médée van L. Cherubini en Symfonie nr. 5 in c op. 65 van L. van Beethoven.

Praktisch:

- ingang langs de Sint-Paulusstraat
- 15 euro, betaling op rekening BE15 3631 2226 7530 van 'Muziek in Sint-Paulus' vzw met mededeling 'concert 12 maart' en naam en e-mailadres. We bevestigen uw betaling per e-mail.
- meer info via info@sintpaulusantwerpen.be

'Happy Birthday J.S. Bach' – orgelmis met thema

zondag 19 maart, 10u30 – kerk

Op 21 maart wordt J.S. Bach 338 jaar. En we schrijven dat hier niet in de voorwaardelijke vorm want J.S. Bach is *onsterfelijk*. Dat moet gevierd worden, dacht Bart Rodyns. Zeker als organist is dit het moment om de zowat belangrijkste componist van wereldberoemde orgelstukken te eren. Op deze 4de zondag van de Vasten bieden de broeders na de viering bovendien een extraatje aan: soep!

Joren Elsen en Simen Van Mechelen – solistenmis (in dialogo)

zondag 26 maart, 10u30 – kerk, voorganger Anton Milh o.p.

2023 lijkt het jaar te worden van bijzondere solistenmissen. Op 5 februari passeerde met Kobe Rodyns, zoon van, de jongste solist die we tot hiertoe hebben gehad. Op deze laatste zondag van de Vasten brengt Bart zijn twee goede vrienden op trombone, Joren Elsen en Simen Van Mechelen mee.

Joren Elsen is een veelzijdig trombonist: hij speelt bij bekende ensembles in zowel de historische uitvoeringspraktijk (Collegium Vocale, B'Rock) als hedendaagse muziek (Ensemble Modern, SPECTRA). Als freelancer is hij regelmatig te gast bij grote orkesten en werkte hij samen met dirigenten als Philippe Herreweghe, Simon Rattle, Skip Sempé en Ricardo Chailly. Zijn veelzijdigheid ontwikkelde Joren vooral in Basel, Zwitserland waar hij hedendaagse trombonetechnieken studeerde bij componist en trombonist Mike Svoboda en zich toelegde op de historische uitvoeringspraktijk bij Charles Toet en Catherine Motuz. In 2018 behaalde hij daar het allerhoogste cijfer: 6 op 6, *Ausgezeichnet*. Na enkele jaren lesgeven in academies in Gent en zijn geboortestad Tielt, is hij sinds 2022 hoofdvakdocent historische trombone aan het conservatorium van Amsterdam.

Simen Van Mechelen studeerde Romaanse filologie aan de Universiteit Antwerpen alvorens een muzikale carrière te ambiëren en verder te studeren aan het conservatorium van Antwerpen. Hij startte zijn loopbaan als contratenor en zong hij bij Currende en Collegium Vocale Gent. Gaandeweg geraakte hij steeds meer geïnteresseerd in de historische trombone, die hij leerde bespelen bij Wim Becu. Zijn repertoire is erg uiteenlopend: van renaissancepolyfonie met Currende, Oltremontano en Huelgas ensemble, over typische stukken voor cornets en trombones tot aan de vroege romantiek. Sinds 1989 is hij lid van Concerto Palatino en hij speelt regelmatig met orkesten als Anima Aeterna, La Petite Bande en Bach Collegium Japan. Simen Van Mechelen werkte mee aan meer dan 70 cd-opnames.

APRIL

Palmzondag met Cantabo – koormis

zondag 2 april, 10u30 – kerk

Met Palmzondag zitten we in de laatste rechte lijn naar Pasen. Over de invulling van de vieringen van Witte Donderdag, Goede Vrijdag en de Paaswake op zaterdag leest u meer in het volgende PaulLusnummer. Voor deze zondag, waarop we hopelijk met goed weer de Blijde intrede van Jezus in Jeruzalem mogen vieren in de Calvarietuin, krijgen we traditiegetrouw het muzikale gezelschap van Cantabo o.l.v. Werner Truyens op bezoek. Onze pastoor Didier gaat de mis voor.

Nika Toskan – vioolrecital

zondag 2 april, 15u – 't Schooltje

De eerste laureate van de *Internationale Vioolwedstrijd Emmanuel Durlet 2021,* Nika Toskan (Slovenië) is een jong aanstormend talent. Ze begon op 3 jaar haar vioolopleiding met de Suzukimethode en trok dan naar de *Music School and Arts High School* in Koper, Slovenië. Op dit moment vervolledigt ze haar masteropleiding aan het conservatorium van Amsterdam in de klas van Ilya Grubert.

Sinds haar achtste neemt Toskan deel aan talrijke nationale en internationale wedstrijden en heeft ze al verschillende prijzen in ontvangst mogen nemen. Met regelmaat wordt ze uitgenodigd als soliste door *the Slovenian Philharmonic String Chamber Orchestra*. Toskan bespeelt een Venetiaanse *Sgarabotto* viool, die haar ter beschikking wordt gesteld door het conservatorium van Amsterdam. Naast prachtig viool spelen is Nika Toskan zeer actief op Instagram waar ze haar volgers een inkijk geeft op haar leven als muzikante.

Praktisch:

- ingang langs de Sint-Paulusstraat
- tickets: 18 euro voor niet-leden, 14 euro voor leden, 16 euro voor 60+ers en 8 euro voor -21-jarigen
- bestellen via emmanuel-durlet.be of storten op de rekening BE35 3200 4363 7037 op naam van het Emmanuel-Durletfonds vzw met vermelding 'Nika Toskan' en het aantal plaatsen.

Caroline De Wever en Guido Meeussen

Vergeet niet de handige kalender van 'Muziek in Sint-Paulus' op te halen.

Tot september '23, wanneer vermoedelijk de restauratiewerken aan de kerk beginnen,

weet je zo in één oogopslag welke prachtige muziek we 's zondags te bieden hebben.

Studium Generale over Meister Eckhart

‘GOD IS NIETS’

Meister Eckhart (1260–1328) werd de mysticus van het ‘niet wetend weten’ genoemd omdat zijn stelling luidde dat we van God enkel weten wat hij niet is (via negativa). Marcel Braekers o.p. sprak over zijn middeleeuwse confrater op het atelier van december.

Herman Wouters, die zich ook verdiepte in de mystiek en spiritualiteit van Eckhart, leidde de spreker in. ‘Alleen door ons te bevrijden van de vele beelden die we hebben van God, komen we in contact met de Godheid’, zo schreef Eckhart. Marcel Braekers zegt dat deze mystiek ook handelt over het dagelijkse leven, over verlangens en dromen, over openheid en onbevangen luisteren en het wachten om iets van de *oergrond* te vinden.

In die goddelijke oergrond in onszelf kan een symbiose met *de* godheid tot stand komen. De houding van ‘niet-wetend weten’ is daarbij zo fundamenteel dat ze aan alles raakt: aan de alledaagse omgang met onszelf en met elkaar, maar ook aan fundamentele vragen van wijsbegeerte en theologie. Eckhart, aldus Braekers, is hierbij een veilige gids die ons niet leidt naar een esoterisch dwaalspoor.

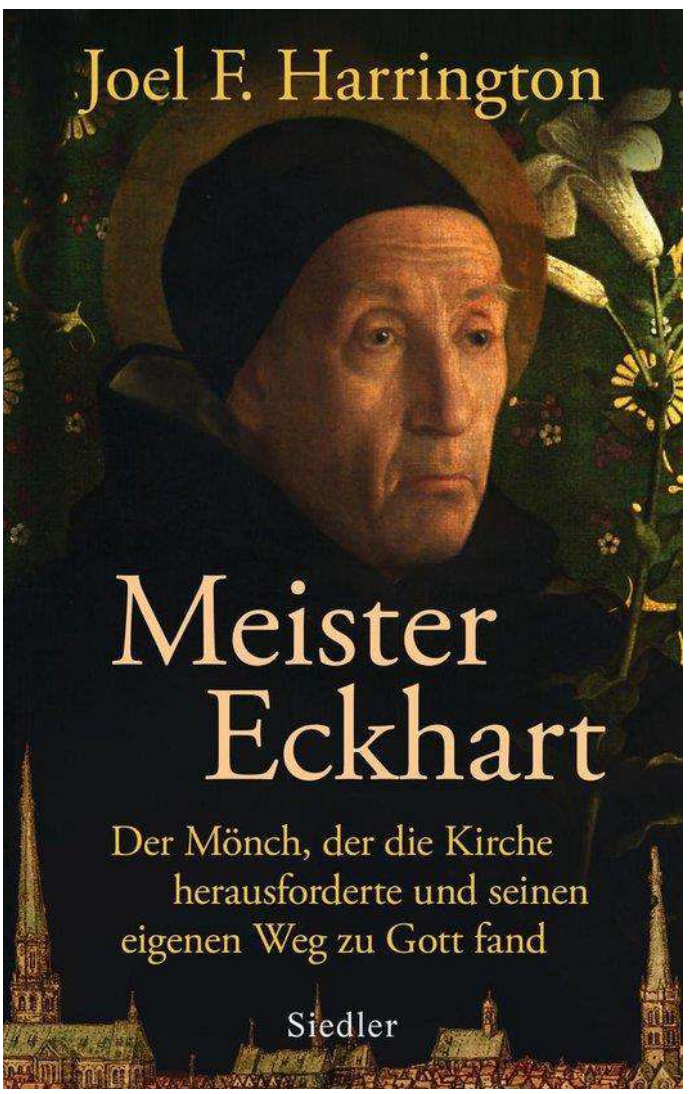

Eckhart (ca. 1260- ca.1328) is een van de grondleggers van de dominicaanse spiritualiteit en van het Studium Generale. Als *homo universalis* was hij een man die zowel de kerkvader Augustinus als de joodse wijsgeer Maimonides las en uit het hoofd citeerde. Hij liet zich inspireren door Griekse en Arabische filosofen en door rationeel denkende theologen zoals Thomas van Aquino en de mystica Margareta Porete.

Eckhart von Hochheim (*in de buurt van Gotha*) was, ondanks zijn ongelofelijke eruditie, één van de eerste geestelijken die eenvoudig en in de volkstaal predikten en schreven en die zich losmaakten van een al te klerikale denkwereld. Hij was een vriend van het eenvoudige volk, de theologisch onkundige leken, die zich verzetten tegen de bevoogding door de godgeleerden.

Daarom kwam hij in conflict met het pauselijk leerambt.

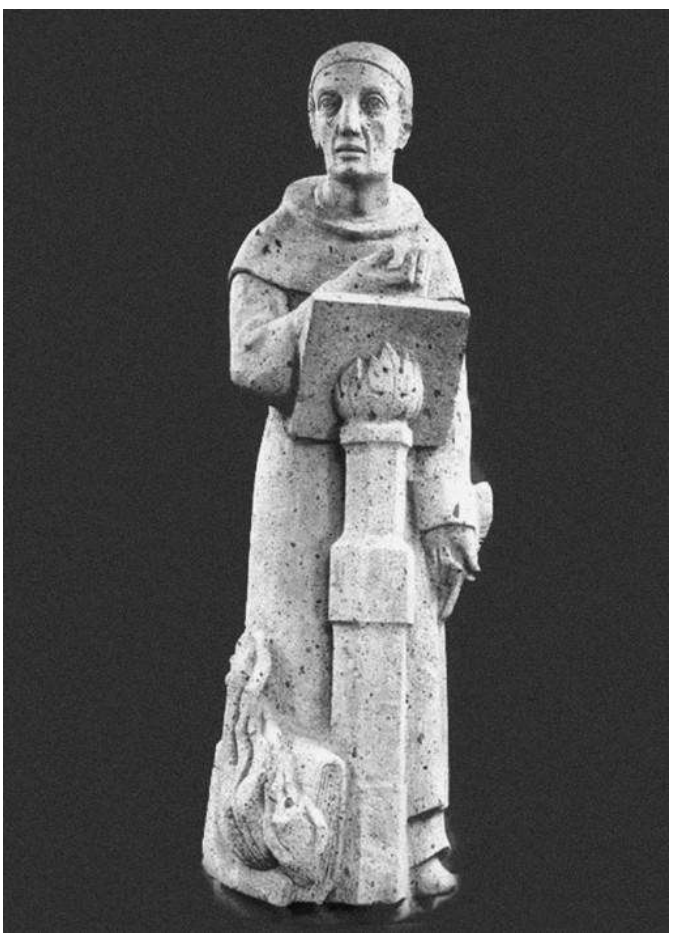

Sculptuur onbekende meester, stadhuis, Keulen

Hij stierf op weg naar Avignon, waar hij zijn zaak wou bepleiten bij de paus. Hij werd nooit veroordeeld, maar deemsterde weg in de machtige schaduw van Thomas van Aquino. Toch is hij sinds vorige eeuw aan een comeback bezig en vandaag is de interesse voor hem groter dan ooit

Eén werkelijkheid

Tegenover Thomas Van Aquino stelt Eckhart dat er niet een aardse en een hemelse maar slechts één werkelijkheid is en dat heel de werkelijkheid wordt gedragen door de 'Goddelijke Grond', voor elk van ons volgens ons eigen bevattingsvermogen.

Hij maakt een onderscheid tussen Godheid en God. God is voor Eckhart degene die ik mij voorstel in beelden en die ik met allerlei ontoereikende eigenschappen benoem (almachtig, algoed, alwetend…). Maar zo krijgen wij geen relatie met de Godheid, meent hij. De Godheid, als de onnoembare, is voorbij de benoembare God. Louter *Niets* is de Godheid, maar een Niets van onuitspreekbare positiviteit en vervulling.

Als dat Goddelijke Niets zich kan uitstorten in het 'menselijke armoedige niets', dan opent zich voor ons het rijk der hemelen. Zo interpreteert Eckhart de eerste zaligspreking van Mattheüs: 'Zalig de armen van geest want hun behoort het Rijk der Hemelen'.

Naar die armoede verwees ook Anton Milh o.p. in zijn preek van 29 januari. Een ziel ontledigd van *superbia*, de bron van hoogmoed die leidt tot alle andere zonden, kan de Godheid van Eckhart ontvangen. Dat hebben Jezus Christus en Franciscus van Assisi ons voorgedaan, zo stelden respectievelijk Eckhart en Milh. Dit is de essentie van de navolging van Christus.

Marcel verrichte die avond nog vele andere 'wonderen' met poëzie en kunst met de hulp van Anton. Dat kunt u zien op de video https://youtu.be/VjU6B4aPUPc en/of nalezen in de presentatie (aanvragen bij studiumgenerale@outlook.be).

Gilbert Lenssen

Praktisch:

Het volgende atelier van het Studium Generale vindt plaats op 29 maart met Johan Leman o.p.: 'Is het verrijzenisverhaal een mythe?' Een historisch-antropologische exegese van de idee en de ervaring van de verrijzenis in het Oude en Nieuwe Testament. Met een geloofsgetuigenis van Johan aan de hand van Immanuel Kant.

Inschrijven: studiumgenerale@outlook.be).

Sint-Paulus neemt heilige Anna onder de arm

DRIELUIK? 50 cent

We vertelden u in de kersteditie van Paullus het verhaal van bedreigde kunstwerken tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het drieluik uit Maria-ter-Heide, dat we toen in bescherming namen in onze crypte, bevond zich al eens eerder in onze parochie tijdens de 19de eeuw.

Meester Johannes leefde rond 1500 en was gehuwd met Maria Hoesacker. Dat is het weinige dat we weten over deze kunstschilder. In de archieven van de abdij van Tongerlo staat volgende uitgave genoteerd in het rekeningenboek van juni 1513: “Voor een tafereel der Legende van S. Anna aan Joannes, de som van negen gulden”. Waarschijnlijk na afwerking van het werk volgt in januari 1515: “Drie gulden en zes stuivers aan schilder Joannes, echtgenoot van Maria Hoesacker”. (1)

Het werk werd besteld door abt Tsgrooten van die abdij. Het is een ongelooflijk mooi en gedetailleerd drieluik, met zijluiken ‘die open en dicht gaan’, zo vermeldt het archief fier: “Hieronder staet een autaer daer een geschilderde taeffel op staet met deuren open en toegaende, wesende een oude seer perfecte schilderije van den Boom Jesse in de eene deure ende in d’andere de generatie van Elisabeth ende Zacharias, int midden tafel de generatie van Joachim ende St. Anna, ons L. Vrouw int midde”. (2)

De belangrijkste figuur op het schilderij is *Maria met Kind*, patrones van de abdij van Tongerlo. We kunnen de schrijver volmondig gelijk geven, het is een schilderij van uitzonderlijk kwaliteit.

In de 17de eeuw wordt het schilderij uit de abdij gehaald en verplaatst naar de kapel van abdijhoeve ‘De Greef’ in Kalmthout, eigendom van de abdij van Tongerlo. Wanneer de kapel in de 19de eeuw in verval raakt, belandt het schilderij in de pastorij van Kalmthout. In 1850 verkoopt de pastoor het drieluik voor 1.010 frank aan graaf Alfons della Faille de Leverghem, die het prompt schenkt aan de nieuwe kerk van O.L.V.-Onbevlekt Ontvangen van Maria-ter-Heide bij Brasschaat. In die tijd ging iedereen er nog van uit dat het een werk van Albrecht Dürer was. We volgen het schilderij op zijn eerste reis naar de Sint-Paulusparochie, volgens een onbekende auteur in 1873:

“In 1873 onderging de kerk van Maria-ter-Heide eene vergrooting. Te dezer gelegenheid werd de schilderij van boven het outer weggenomen en in handen gegeven aan den kunstschilder Cornet, om andermaal eenige noodig geworden herstellingen te ondergaan. En zoo kwam het dat zij, goed en zuiver opgeknapt, gedurende eenige dagen in Antwerpen te zien is geweest, voor al degenen wien zulk een kijkje 50 centiemen waard was. Wij stonden met vele andere liefhebbers voor de fraaie schilderij, maar hebben er geen Dürer in gezien, al wijst men ook in een hoekje van het stuk een handteeken aan, dat naar des meesters naamcijfer gelijkt”. (3) Cornet wou laten zien hoe goed hij de triptiek gerestaureerd had en heeft inderdaad het schilderij gedurende acht dagen tentoongesteld in een roepzaal aan de Sint-Paulusstraat. Mogelijk was dat in huisnummer 23, het statige pand bestaat nog altijd. De inkomprijs van 50 centiemen betekende in die tijd een half dagloon van een werkman.

U kunt de schitterende triptiek ontdekken in de kerk van O.L.V.-Onbevlekt Ontvangen van Maria-ter-Heide (4). De kerk is alleen geopend voor de zondagse mis om 9u45, dus gaat u best eerst naar de eucharistieviering en nadien kunt u even rondwandelen. Sainte Anne vaut bien une messe!

Armand Storck

Bronnen

1. Waltman van SPILBEECK, *De abdij van Tongerlo*', 1888.

2. Quinten KERCKHOFS, *Schilderkunst als spiegel van spiritualiteit: Tongerlo' s schilderijen onder het abbatiaat van de abten Antonius Tsgrooten (1504-1530) en Arnoldus Streyters (1530-1560)*, 2019.

3. *De Vlaamsche School*, jg. 19, 1873.

4. Dank aan Luc Gowie van de kerk van O.L.V.-Onbevlekt Ontvangen van Maria-ter-Heide. Hij bezorgde de nodige informatie om de geschiedenis van het schilderij te reconstrueren.

Facebook-hitparade van kerst tot krokus

MINIATUURTJES

BEELDEN ZIJN NET MENSEN

Als je mensen wegneemt uit hun dagelijkse omgeving en gedwongen met vele anderen in een kleine ruimte plaatst dan neem je een behoorlijk stuk weg van hun individualiteit. Ze worden een deel van de massa, verliezen hun zelfstandigheid en ondergaan gelaten wat er gebeurt. De kleine ruimte kan een schuilkelder zijn of een gevangenis of nog erger. Standbeelden geven onder die omstandigheden dezelfde indruk als mensen.

Wanneer ze voor een restauratie of om veiligheidsredenen geëvacueerd worden en buiten hun habitat geplaatst, dan staan ze onwezenlijk voor zich uit te staren. In een kille loods staan bisschop Lazarus, twee engelen en drie profeten buitengewoon dicht op elkaar. Je kunt vermoeden dat er in de ruimte tussen die betonnen platen nog veel meer beelden uit onze calvarietuin zijn geplaatst, wachtend op restauratie. Ze proberen zich nog een houding te geven, hun houding te bewaren, maar de foto toont vooral hun droefheid. (foto Felixarchief)

PAUSELIJK BEZOEK

Op 17 mei 1985 om 8u40 landde paus Johannes Paulus II in een helikopter ter hoogte van de Van Meterenkaai in Antwerpen. Na de begroeting door bisschop Van den Berghe, gouverneur Kinsbergen en burgemeester Cools, stapte de paus in de pausmobiel en werd langs de Scheldekaaien naar de hoofdingang van de kathedraal gereden, om daar om 9u aan te komen.

Het is daarom geen pure gok om te veronderstellen dat deze foto die dag rond 8u50 genomen is. De na 17 (!) jaar nog steeds dakloze Sint-Pauluskerk, na de brand van 1968, vormt een stukje van de achtergrond, maar het zijn de dolenthousiaste mensen die de foto uniek maken. Er zit een enorme beweging in de foto, een golf die van links naar rechts het voorbijkomen van de paus volgt.

De foto bevindt zich in het Felixarchief.

NUMMER 1784

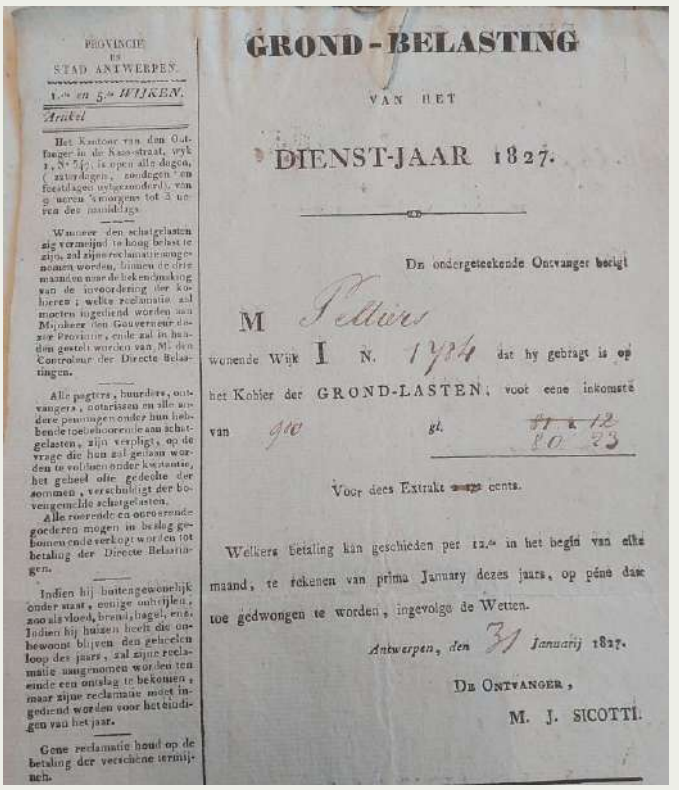

PROVINCIE
EN
STAD ANTWERPEN.

1.ste en 5.de WIJKEN.

Artikel

Het Kantoor van den Ontfanger in de Kaas-straat, wyk 1, N.° 347, is open alle dagen, (zaterdagen, zondagen en feestdagen uytgezonderd), van 9 uuren 's morgens tot 3 uuren des namiddags.

Wanneer den schatgelasten zig vermeijnd te hoog belast te zijn, zal zijne reclamatie aangenomen worden, binnen de drie maanden naar de bekendmaking van de invoordering der kohieren; welke reclamatie zal moeten ingediend worden aan Mijnheer den Gouverneur dezer Provincie, ende zal in handen gesteld worden van M. den Controleur der Directe Belastingen.

Alle pagters, huurders, ontvangers, notarissen en alle andere penningen onder hun hebbende toebehoorende aan schatgelasten, zijn verpligt, op de vrage die hun zal gedaan worden te voldoen onder kwitantie, het geheel ofte gedeelte der sommen, verschuldigt der bovengemelde schatgelasten.

Alle roerende en onroerende goederen mogen in beslag gebomen ende verkogt worden tot betaling der Directe Belastingen.

Indien hij buitengewonelijk onder staat, eenige onheijlen, zoo als vloed, brand, hagel, enz. Indien hij huizen heeft die onbewoont blijven den geheelen loop des jaars, zal zijne reclamatie aangenomen worden ten einde een ontslag te bekomen, maar zijne reclamatie moet ingediend worden voor het eindigen van het jaar.

Gene reclamatie houd op de betaling der verschene termijnen.

GROND-BELASTING

VAN HET

DIENST-JAAR 1827.

De ondergeteekende Ontvanger berigt

M Peltiers

wonende Wijk I N. 1784 dat hy gebragt is op het Kohier der GROND-LASTEN, voor eene inkomste van 900 gl. ~~81 & 12~~ 80 23

Voor dees Extrakt ~~[illegible]~~ cents.

Welkers betaling kan geschieden per 12.de in het begin van elke maand, te rekenen van prima January dezes jaars, op péne daar toe gedwongen te worden, ingevolge de Wetten.

Antwerpen, den 31 *Januarij* 1827.

De Ontvanger,

M. J. SICOTTI.

Prior Peltiers van het voormalige dominicanenklooster in het Schipperskwartier was al meer dan vijf jaar overleden, toen Antwerps belastingontvanger Sicotti in 1827 dacht: 'We sturen die mens nog eens een aanslagbiljet'. Het verzoek tot betaling van grondbelastingen bevindt zich in ons archief en het is een merkwaardig document.

We zien dat het dominicanenklooster huisnummer 1784 in de eerste wijk van Antwerpen had. Op de gevel van het zwartzusterklooster, net om de hoek in de gelijknamige straat, staat nog altijd nummer 1797 (de meeste passanten denken dat het een jaartal is). Wie al eens verdwaald is in Venetië kent het probleem van de nummering van huizen per wijk i.p.v. per straat, geen kat die zijn weg daar vindt zonder GPS of kompas.

Tot slot stellen we vast dat de ambtelijke belastingstaal toen even troebel was als nu: 'alle pagters, huurders, ontvangers, notarissen en alle andere penningen onder hun hebbende toebehorende aan schatgelastigden'.

Echt, mijnheer Sicotti, dat kun je moeilijk omschrijven als klare taal.

OP HETERDAAD BETRAPT

We vermoedden al enige tijd dat hij 's nachts in de Sint-Pauluskerk ronddwaalde. Een verfspatje onder de 'Aanbidding van de herders', een kleine retouche met nog natte verf aan 'De geseling' en een minuscule correctie aan 'Het dispuut' waren onmiskenbare signalen dat er iemand professioneel aan zijn schilderijen knutselde.

Hij kon niet weten dat ook broeder Francis tijdens slapeloze nachten af en toe de kerk binnenloopt om inspiratie te zoeken voor zijn artistieke werken. Zo gebeurde het dat enkele nachten geleden twee grote geesten elkaar ontmoetten. Het liep tegen de ochtend aan, de vroege zon verlichtte het tafereel en Josphine legde het vast: Pieter Pauwel Rubens en Francis Akkara verbroederd nabij de Mariakapel.

Rubens vertrok na de ochtendkoffie en we hebben hem sindsdien niet meer gezien. Francis loopt nog altijd met een grote glimlach rond en houdt af en toe mijmerend halt voor een schilderij van de grote meester. Onlangs merkten we hem op voor de etalage van een vintage hoedenwinkel, waar hij met grote interesse een ouderwetse flaphoed met brede randen bekeek.

EEN WERKONGEVAL ANNO JUNI 1858

In een grote haven als Antwerpen is een werkongeval nooit uit te sluiten. De veiligheidsprocedures zijn vandaag wel een pak duidelijker en efficiënter dan in 1858, wanneer we in Het Handelsblad lezen dat mijnheer Janssens aan de nieuwe dokken onder een stapel aardewerk was beland. Hij was duidelijk zwaar gewond en werd door de pompiers richting Sint-Elisabethgasthuis vervoerd. Onderweg, op het Falconplein, werd hij onderzocht door de heer Leva -laat ons hopen dat de man een dokter was- en kwam onderpastoor Janssens van de Sint-Pauluskerk met het Heilig Oliesel om de laatste sacramenten toe te dienen.

— Gisteren laet in den namiddag, is de genaemde Janssens, geboren en woonachtig te Beirendrecht, terwyl hy aen de nieuwe dokken werkzaem was, eensklaps onder eenen hoop aerdewerk gevallen. Men heeft hem seffens opgehaeld en alle zorgen toegediend. Wanneer de wieg zich aen de Falconsplein bevond, heeft M. Leva het eerst den ongelukkige onderzocht. De onderpastoor der St. Pauluskerk, de eerw. heer Janssens, bevond zich ook ter plaetse en heeft hem den H. Olie toegediend. Eer men de Falconsplein verliet, was de werkman reeds een lyk.

Het ziekenvervoer door de pompiers gebeurde met een wieg, dat staat ook zo in het krantenartikel vermeld. Gelukkig heeft het Felixarchief een foto van zo een brancard ‘avant la lettre’. Gewonden werden wiegend naar het gasthuis gebracht. Voor dokwerker Janssens liep het slecht af, hopelijk besefte hij dat pompiers, dokter en onderpastoor tot het laatste om hem gaven.

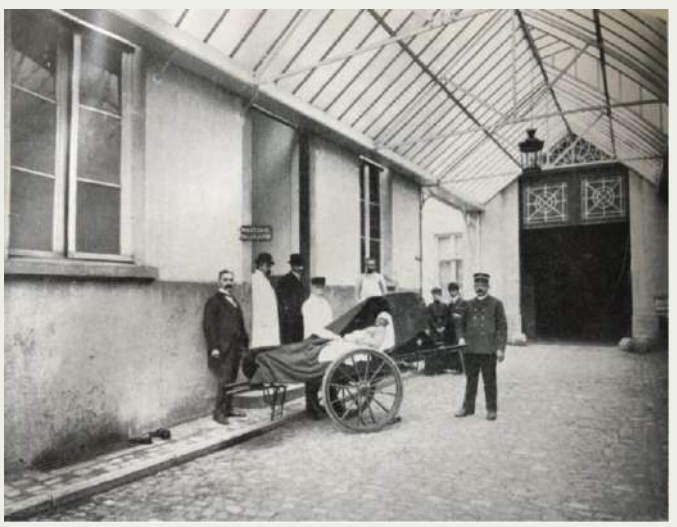

NOSTALGIE

In de vijftiger jaren van vorige eeuw speelden heel wat kinderen voor priester. Met veel fantasie werd een altaar gebouwd en de mis opgedragen. Er was altijd wel een broer of zus die je zover kreeg dat hij of zij als misdienaar fungeerde. In de handel waren liturgische objecten in miniatuur die voor een kinderaltaar konden dienen. Een oud gordijn deed dienst als kazuifel. Op de tweede foto zie je een broer en zus die nog een stapje verder gingen , zij droomden er van dominicaan of dominicanes te worden, of ze dat ook geworden zijn blijft de vraag.

ENGELTJES VAN DE MAAND

Deze vijf engeltjes verdienen onze aandacht en respect. Ze trotseren al 352 jaar alle wetten van de zwaarte-kracht, 20 meter boven de vloer van de Sint-Pauluskerk. Het moetwarm zijn daarboven, dicht bij de stralen van de zon die het kruis (dominicaanse stijl) van het hoogaltaar in vuur en vlam zetten. Gelukkig hebben ze hier en daar een wolk ter beschikking. Engelen slapen erop wanneer wij naar
huis zijn. Ze zijn lichter dan elfjes, want die vermoed je soms
wanneer ze een boomblad buigen.
Bij engelen merk je niets, de wolken geven geen krimp.

VOGELPERSPECTIEF

Je kunt lang kijken naar deze luchtfoto uit 1951 want er is ontzettend veel op te zien. De gebouwen en de daken van het Antwerpse dominicanenklooster zijn intact en op de binnenplaats van 't Schooltje staat een flinke boom. De tuin van de achterliggende voormalige pastorie geeft zich prijs en zo weet je meteen wat er achter de lange muur aan de Sint-Paulusstraat is. Je kunt zelfs zien waar Mia nu woont en zo kom je aan het Glazen Huis op de hoek van de Lange Koepoortstraat, waar ze op de benedenverdieping in de Delhaize haar boodschappen doet. Het torentje van de zwartzusterkapel valt net buiten de foto, maar het hoofdgebouw van dat klooster omsluit duidelijk de prachtige tuin in het vierkant.

De hoek van waaruit de foto genomen werd, flatteert de calvarietuin, met een Antwerpse Berninibrug die je vanuit de lucht mooi kan zien oplopen naar Palestina met het Heilig Graf. Op de Veemarkt staan twee auto's als symbool voor de verkeersrust die er in 1951 nog in de stad heerste. Met de Sint-Pauluskerk, haar toren en monumentale westelijke voorgevel sluiten we de foto af, ze vormt één onlosmakelijk geheel met haar omgeving. (foto Felixarchief)

Zo, u bent weer helemaal mee. Wil u graag meer van deze leuke weetjes lezen en/of op de hoogte blijven van allerlei activiteiten in de Sint-Pauluskerk? Bezoek dan onze
Facebookpagina 'Sint-Pauluskerk Antwerpen' of onze Instagrampagina @sintpauluskerkantwerpen

Alle Facebookberichten en nieuwsjes verschijnen ook op onze website: www.sintpaulusantwerpen.be

Uw FB/IG-ploeg (Armand Storck, Walter Geluyckens, Caroline De Wever)

2022 bij de Sint-Paulusvrienden

SINT-PAULUS BINNEN DE MUREN

Vorig jaar vond u het jaarboek van de Sint-Paulusvrienden, *Sint-Paulus-binnen-de-muren,* in het midden van de maart/april-editie van Paul*lus*. Dit jaar presenteren we een jaaroverzicht van onze vereniging als artikel in het vastennummer van dit tijdschrift.

Onze steunende leden krijgen binnenkort een publicatie over de crypte en de archeologische site van de Sint-Pauluskerk toegestuurd. Deze bochure is momenteel in volle voorbereiding.

Het is duidelijk dat de ontsluiting van de archeologische site dé toeristische trekpleister was voor 2022. Het zal niet ieder jaar voorkomen dat we met zo een project kunnen uitpakken.

Dat betekent uiteraard niet dat er geen andere momenten zijn geweest om alle registers open te trekken om de bezoekers te laten genieten van onze prachtige kerk. We overlopen op de volgende pagina's graag met u de hoogtepunten van onze vereniging in 2022.

VOORJAAR

We konden vanaf januari, *coronaluw*, eindelijk in het weekend openen zonder corona-maatregelen.

Op 11 maart hielden we onze jaarlijkse *vrijwilligersdag*, waarop alle onthaalmedewerkers samenkomen. In de voormiddag werden ze bijgepraat over de veiligheidsaspecten en worden er praktische afspraken gemaakt voor het komende toeristische seizoen. Na de lunch trokken we naar de Sint-Jacobskerk waar Roger Van der Linden ons alles vertelde over Michiel Coignet, wiskundige, hofastronoom van de aartshertogen en cartograaf.

De traktatie nadien voor het 50-jarig huwelijksjubileum van Hilde en Leo maakte de dag compleet.

Twee weken later, op 23 maart, werd, op initiatief van de kerkraad, de crypte en de archeologische site feestelijk geopend in aanwezigheid van tal van prominenten. Ook de pers was aanwezig en de Sint-Paulusvrienden gidsten de talrijke bezoekers rond.

Gedurende het hele seizoen werden zowel groepen als individuele bezoekers rondgeleid op deze nieuwe site.

In Antwerpen waren we enige jaren geleden bij de eersten om aan te sluiten bij *Slow Art Day*, een initiatief dat ontstond in de Verenigde Staten en de bezoekers uitnodigt om langer dan de gemiddelde 8 seconden naar een kunstwerk te kijken. Op 2 april bleven we, samen met de bezoekers, stilstaan in de calvarietuin waar Leo dui-ding gaf met focus op de figuur van Maria Magdalena.

Op de Erfgoeddag (24 april) volgden we het thema *Sint-Paulus maakt school*. De ruimte die we nu *'t Schooltje* noemen was vroeger, *what's in a name*, een kleuterschool. Oude foto's werden in een powerpointpresentatie aan de bezoekers getoond.

De daaropvolgende week werden verschillende scholen, waaronder enkele voor leerlingen met een beperking, ontvangen en rondgeleid door Regina en Armand. Organist titularis Bart Rodyns gaf een democursus orgel aan leerlingen van de Antwerpse muziekschool voor blinden, een ontroerend moment.

ZOMERPERIODE

De plechtige hoogmis van Pinksteren op 5 juni, met uitvoering van *la Petite Messe Solennelle* van Rossini, werd gesponsord door de Sint-Paulusvrienden. Het gaf ons de gelegenheid onze vele steunende leden ervoor uit te nodigen en achteraf te vergasten op een receptie. Zo konden we onze sympathisanten bedanken voor hun jarenlange steun. Het was een mooi moment, met een aparte uitvoering van een orkestmis (koor en piano vooraan voor het altaar) en een druk bijgewoonde receptie.

De eerste zaterdag van augustus deden we voor de derde maal mee aan de *Museumnacht*, een organisatie van de stad Antwerpen. Meer dan 1700 bezoekers bezochten de kerk en konden o.a. genieten van de *Bach Sessions* voor harmonium en orgel door Bart Rodyns en Nicolas Callot. Een vijftiental onthaalmedewerkers van de Sint-Paulusvrienden leidde de bezoekersstroom in goede banen.

De week daarna stonden alle Antwerpse kerken centraal tijdens de *Nacht van de kerken*, rond het thema *Oecumene.* Onze drie Indische predikbroeders zorgden voor een avond van gebed en bezinning, geïnspireerd door de Ramsha.

Ook leden van de Syro-Malabar gemeenschap uit Leuven kwamen die avond naar de Sint-Pauluskerk.

Ramsha is het Aramese woord voor de vespers van de oosterse katholieke traditie van de Syro-Malabarkerk. Het werd een uniek gebeuren.

De jaarlijkse *Cultuurmarkt* werd door de organisatie omgevormd tot een *Cultuurweekend* waar de Sint-Paulusgemeenschap op 27 en 28 augustus aan deelnam. Klemtoon lag op het uitgebreide aanbod van de Muziekkapel. Vier studenten van de kunsthumaniora gaven mini-concertjes in het schooltje. Uiteraard stond de onthaalploeg van de Sint-Paulusvrienden paraat om mee de bijna 400 bezoekers te ontvangen.

NAJAAR

Het thema van *Open Monumentendag 2022* was *Duurzaamheid*. Een uitgelezen moment dus om vele geïnteresseerden rond te leiden in de opgefriste crypte en de recent geopende archeologische site. Daar konden onze gidsen de bezoekers wijzen op overblijfselen van de eerste kerk uit de 13de eeuw die deels herbruikt werden als fundering voor enkele muren van de huidige kerk. Een aanbod dat duidelijk gesmaakt werd. Er werden 23 rondleidingen verzorgd voor zo'n kleine 200 enthousiaste bezoekers.

Voortdurende vorming van de onthaalvrijwilligers is een belangrijk deel van onze doelstellingen. In het najaar werd hier heel wat aandacht aan besteed.

Armand stelde een handleiding samen over de crypte en de archeologische site. Die werd tijdens twee opleidings-sessies in praktijk gebracht.

Broeder Anton Milh o.p. gaf op 13 september een lezing over *Dominicus*. Niet over wie hij *was*, maar eerder over wie hij *niet was*. Verschillende misverstanden - of historisch vervormde feiten - over de ordestichter van de dominicanen werden gekaderd en, waar nodig, geduid en gecorrigeerd.

Een week later gaf Bart Watteeuw, conservator van het Rubenshuis, een voordracht over *de erfenis van Rubens* in de Sint-Jacobskerk, waar we aan deelnamen.

Een aantal van ons volgden op 10 november een cursus-dag *kerkelijke heraldiek* en op 24 november kwam de figuur van *Erasmus II Quellinus* aan bod in de Keizerskapel met een voordracht van prof. Jean-Pierre De Bruyn.

We hechten dus veel belang aan voortdurend bijleren, niet in het minst van elkaar als collega-Sint-Paulusvrienden. Dat een bezoek aan de opgravingen van de voormalige Sint-Michielsabdij aan de Schelde letterlijk en figuurlijk in het water viel moesten we erbij nemen.

Heel het jaar door waren de Sint-Paulusvrienden aanwezig om de bezoekers te ontvangen. Zelfs op 31 december konden de passagiers van een cruiseschip rekenen op onze collega's Hanni en Armand om het jaar cultureel af te sluiten.

We vinden het heel belangrijk dat ook mensen met een beperking onze kerk kunnen bezoeken. Een paar jaar geleden werd een rondleiding voor blinden- en slechtzienden uitgewerkt. Het voorbije jaar mochten we mensen met het syndroom van Down onze kerk laten bewonderen op hun manier. Telkens zijn er een aantal Sint-Paulusvrienden die zich zulke rondleiding eigen maken. Voor dit jaar werken we aan een rondleiding met personen met een dementie. Dan pas zijn we kerk, als we voor al deze mensen iets kunnen betekenen.

De boog kan niet altijd gespannen staan, onze jaarlijkse BBQ kon na de corona-periode weer doorgaan en midden december konden we genieten van een uitstap naar de gerestaureerde abdij van Bornem.

Walter Geluyckens en Joris Reymer

Wil u, na het lezen van deze activiteiten, helpen om de werking van onze onthaalploeg verder te zetten? Dit kan door ons te steunen via een lidmaatschap:

Steunende leden 20 euro **Ereleden 35 euro** **Beschermende leden, minimum 65 euro**

Adres : Sint-Paulusvrienden vzw
Prior Peltiersplaats 7
B 2000 Antwerpen
Bankrekening : BE45 2200 9085 5589

Bent u gecharmeerd door het enthousiasme van de onthaalploeg en wil u er graag aan meewerken? Stuur ons dan een mailtje: sintpaulusvrienden@proximus.be

FEBRUARI

Zo — 19	10u30	— 7de zondag door het jaar - Viering OLV van Scherpenheuvel - Voorganger Anton Milh o.p. Koormis OLV-koor Bonheiden
Zo — 19	15u00	— Pianorecital - 't Schooltje - Kiyotaka Izumi - Emmanuel Durletfonds
Wo — 22	12u30	— Aswoensdag - Voorganger Francis Akkara o.p.
Zo — 26	10u30	— 1ste zondag van de vasten - Voorganger pastoor Croonenberghs o.p. Gezongen mis met orgel

MAART

Zo — 5	10u30	— 2de zondag van de vasten - Voorganger pastoor Croonenberghs o.p. Koormis Cantabo
Za — 11	20u00	— Vioolrecital - 't Schooltje - Emmanuel Durletfonds
Zo — 12	10u30	— 3de zondag van de vasten - Voorganger Dries Ghesquiere o.p. Gezongen mis met orgel
	15u00	Concert - kerk - ARTS² van conservatorium van Mons
Zo — 19	10u30	— 4de zondag van de vasten - Voorganger pastoor Croonenberghs o.p. Orgelmis met thema: Happy Birthday J.S. Bach
Vr — 24	19u00	— Quiz in de crypte
Zo — 26	10u30	— 5de zondag van de vasten - Voorganger Anton Milh o.p. Solistenmis (in dialogo): Simen Van Mechelen & Joren Elsen, baroktrombones
Wo — 29	17u30	— Atelier Studium Generale - crypte - Johan Leman o.p.: Is het verrijzenisverhaal een mythe?

APRIL

Zo — 2	10u30	— Palmzondag - Voorganger pastoor Croonenberghs o.p. Koormis Cantabo
	15u00	Vioolrecital - 't Schooltje - Nika Toskan

De Antwerpse dominicanen nodigen u graag uit om op elke woensdag mee de vespers te vieren in het hoogkoor van de Sint-Pauluskerk. De dominicaanse gemeenschap in Antwerpen bestaat uit zeven broeders. Ze vieren 's morgens en 's avonds het officie, het getijdengebed in hun klooster. Eénmaal per week willen zij de intimiteit van hun gebed met u delen. Kom alvast tijdens de zomermaanden 's woensdags om 17u naar het hoogkoor in onze kerk en beleef de vespers van de predikbroeders mee in een kort moment van gebed, liederen en lezingen. Tijdens uitzonderlijke momenten en op feestdagen wordt er tijdens deze vespers gepreekt en worden ze verrijkt door de aanwezigheid van een koor.

Paul*lus*

Sint-Pauluskerk Antwerpen
Sint-Paulusstraat 22
2000 Antwerpen
T 0477 97 07 13 (secretariaat)
T 0497 23 83 60 (pastoor)
info@sintpaulusantwerpen.be
www.sintpaulusantwerpen.be

Redactie:
Didier Croonenberghs (pastoor), Caroline De Wever (directeur), Walter Geluyckens (voorzitter Sint-Paulusvrienden), Guido Meeussen (hoofdredacteur), Joris Reymer en Erwin Vandecauter (lay-out en grafische vormgeving), Armand Storck (coördinatie), Leo Van achter (logistiek),
Bart Rodyns (muziek), Inès Ducès (hoofd muziekkapel)

Vormgeving
We make.

Drukkerij
zwartopwit

V.U.
Didier Croonenberghs en Paul Bistiaux,
Sint-Pauluskerk
Sint-Paulusstraat 22, 2000 Antwerpen

Digitaal
www.sintpaulusantwerpen.be
redactie@sintpaulusantwerpen.be

Verkoop
losse nummers (aan de balie in de kerk), 5 euro

100%
CO_2-neutraal gedrukt
op gerecycleerd papier

Sint Paulus